

CONTRIBUȚII ȘI PRECIZĂRI LA FLORA MUNȚILOR ȚIBLEȘ

IULIU MORARIU

După un sumar istoric al cercetărilor florei și vegetației din munții Țibleșului se enumeră câțiva taxoni din acești munți și de pe unele văi, necitați în volumele „Florei“ noastre românești. La corologia unor specii se fac și unele precizări critice. Se descrie și o unitate taxonomică nouă subordonată la specia *Campanula abietina* Griseb. et Sch. f. *nova parvula*.

Munții Țibleșului au fost și rămân un grup dificil de cercetat floristic cel puțin cu privire la golul de munte. Din această cauză, dar și datorită substratului litologic andezitic, inospitalier pentru un mare număr de specii oreofile, a fost puțin frecventat de către botaniști, în raport cu alte masive carpatice. Cel dintâi explorator amănunțit și de bază al florei acestor munți a fost J. G. Baumgarten (1816). Acest doctor distins, sighișorean, care a îndrăgit nu numai pământul, ci și populația majoritară românească, oropsită a Transilvaniei, învățându-i limba, a consemnat din ea în opera sa, în grafie germană, un număr de peste 250 denumiri vernaculare de plante. Din Țibleș a semnalat multe specii de plante, preluate apoi de M. Fuss (1866) și de F. Schur (1866), așa cum le-a dat el, iar mai târziu, într-un spirit mai critic, selecționate și de L. Simonkai (1887). Trebuie să menționăm însă că din Țibleș a adunat materiale floristice și A. Bielz care au fost preluate și înglobate în opera lui Schur (1866).

Cel mai asiduu cercetător, într-o concepție critică, ponderată, al florei Țibleșului și mai ales al Masivului Rodnei a fost Fl. Porcius, academicianul de la Rodna de mai târziu. Porcius într-un interval de timp de peste 60 de ani, din cele nouă decenii cât a trăit, a bătut cu picioarele munții și văile ținutului, în căutarea comorilor vegetale. Țibleșul l-a explorat cu deosebire în perioada 1847—1848, când cu mult zel, proaspăt sosit de la studii din Viena, este numit și funcționează la școala cu trei clase (trivială), ca învățător, la Zagra, comună posesoare colectivă

a unei importante părți din munții Țibleșului. În conspectul său de plante (P o r c i u s, 1881) citează din Țibleș numai ceea ce a găsit personal și evaluează la un număr de 58 de specii lotul celor dispărute (1885) inclusiv cele din Munții Rodnei, în cursul deceniilor scurse de la datele precursorilor.

În cercetările lor dendrologice L. F e k e t e și T. B l á t n y (1914) confirmă prezența în Țibleș a lui *Ribes alpinum* L. și *R. petraeum* Wulf. găsit și de noi „La Mori“ în Zagra pe prundișul văii. Contribuția lui A. C o m a n, cu date din Maramureș la această lucrare, este aproape necunoscută.

În secolul nostru a fost cercetat de mai mulți botaniști români. Un taxon nou a fost descris de I. P r o d a n (1939), sub numele de *Campanula ciblesii* P r o d a n, în prezent *C. alpina* J a c q. var. *ciblesii* (P r o d.) B o r z a (1947) endemism țibleșan. E. I. N y á r á d y (1930) a publicat de aici două specii retezatice : *Hieracium X retyezatenze* D e g. et Z a h n și *H. pelagae* D e g. et Z a h n, ca a doua stațiune a acestor endemite carpatice.

Intr-o schiță sumară a vegetației muntelui Țibleș (M o r a r i u 1943) am subliniat prezența unor specii dubioase sau contestate pînă atunci, ca *Lycopodium alpinum* L., *Blechnum spicant* R o t h., *Rhododendron kotschy* S i m k., *Pinus mugo* T u r r a ș.a. Unele dintre acestea fiind ignorate în „Flora“ noastră, le consemnăm în lista ce urmează alături de alte specii noi, cu numirile actual valabile ; rectificăm și unele erori.

Ținem să precizăm că, deși Țibleșul are o individualitate floristică chiar și în vegetație parțial, totuși aceasta nu a fost scoasă îndeajuns la iveală de geobotaniști și de aici decurge alipirea cînd la Munții Lăpușului, cînd la ai Oașului.

Achillea ptarmica L. În fineață joasă de terasă în Zagra „La Mori“, foarte rară.

Bupleurum tenuissimum L. În locuri paraginite, în Mocod „La Rîpă“ și Zagra „La Mori“.

Campanula abietina G r i s e b. et S c h. f. *parvula* n o v. f.

Caules humiles 5—10 cm, *tenuis, graciles. Folia parva et pauca, brevi petiolata lamina ovata* 5—10 : 2—5 mm. *Flores* 12—20 mm longi. *Planta glaberrima.*

Habitat : Tziblesh Mt. in declivibus.

Typus : in pascuis montis Bran. Leg. I. M o r a r i u 26. 8. 1978 in cuius herbario conservatur.

Campanula latifolia L. Numai pe versantul nordic al Țibleșului pe valea Baicului. În „Flora“ noastră / vol. 9 p. 84 / nu este citat nici din valea Idișor / Iodișor / afluent al Baicului de unde o dă C o m a n / 1946 / și nici din celelalte stațiuni maramureșene ale acestuia.

Campanula serrata (K i t.) H e n d r y c h-f. *stenophylloides* N y á r. M o r a r i u (syn. *C. napuligera* S c h u r). Prin pășune pe muntele Picioru Calului.

f. *simplex* H r u b y. Împreună cu forma precedentă, dar mai spre vârful muntelui. Unele exemplare ale acestei forme sînt parazitare de : *Coleosporium campanulae* (P e r s.) L é v.

Cardamine amara L. Pe marginea Izvorului Țibleș, deasupra zonei pădurilor.

Cardaminopsis halleri (L.) Hayek et ssp. *ovirensis* (Wulfen) Hegi et E. Schmidt. În pajiști și pe lângă izvoare, pe muntele Bran.

Carpesium cernuum L. În pădurea Dumbrava „La Mori“.

Centaurea mollis W. et K. Pe Gorgane în Țibleș, printre buruienării.

Cystopteris fragilis (L.) Berh. Pe stîncării aproape de Vf. Țibleș.

Dentaria glandulosa W. et K. Cunoscut din Vl. Țibleșului adăugăm : Pîrăul Arceri și Mt. Păltiniș. P. Baicului.

Dentaria bulbifera L. Prin făgetele din Țibleș și Păltiniș. Zagra în Dumbrava.

Diphasium alpinum (L.) Rothm. Pe versantul vestic al crestei ce unește Vf. Țibleșului cu Vf. Păltiniș, în as. *Diphasio alpini-vaccinietum myrtilii*.

Epilobium alsinifolium Vill. Pe lângă Izvorul Țibleș deasupra zonei pădurilor.

Epilobium collinum Gmelin ad. var. *ozanonis* F. Schultz. Pe pantele abrupte și călcate ale muntelui Bran.

Gentiana asclepiadea L. În pădurile Dosul Varului la Mocod și Dumbrava la Zagra.

Gentiana cruciata L. Prin finețe în Fățata la Mocod.

Hepatica nobilis Mill. Prin făgete pe Țibleș. Multă la Zagra pe „Hrihoroaia“ și în deosebi pe lângă pîriul Comorii.

Hypericum richerii Vill. ssp. *grisebachii* (Boiss.) Nym. Prin pășuni și cu deosebire în *Vaccinietum*, pe munții Țibleș, Bran, Picioru Calului.

Lycopodium annotinum L. Prin păduri de molid și de molid cu fag în Țibleș și Bran.

Lycopodium clavatum L. Pe margini și prin pădurile de fag la Zagra.

Matteucia struthiopteris (L.) Tod. Prin asociația *Alnetum glutinosae* pe Valea Minghetului și în Valea Zăgrii.

Melittis melissophyllum L. Zagra „La Mori“ în pădurea Dumbrava Mocod în pădurea Dosu Varului.

Myricaria germanica Desv. Pe prundișul văii în Zagra „La Mori“, rar.

Orobanche flava Mart. Parazită pe *Petasites kablikianus* Tausch, rar.

Petasites kablikianus Tausch. Pe lângă Izvorul Țibleșului în zona montană a pădurilor de fag.

Polygonatum verticillatum (L.) All. În Țibleș pe Gorgane și la Zagra în pădurea Dumbrava.

Polystichum braunii (Spenner) Fée. Pe Izvorul Țibleșului prin păduri.

Pteridium aquilinum (L.) Kuhn. Prin tufișuri și pe margini de păduri, în regiunea deluroasă, uneori pe terenuri defrișate abundantă. La Zagra o parte de hotar se numește „Ferice“, după numele popular al plantei.

Rhodobendron myrtifolium Schott et Kotschy (= *Rh. kotschyi* Simk.). Cîteva exemplare se află imediat sub Vf. Țibleș, pe versantul SSV, puțin mai jos de locul unde apar la suprafață cristale de cuarț. Indicația din Flora R.P.R. (Vol. VII, p. 122): „Mții Țibleșului: Gîrbova com. Ieud“, este eronată, nu se referă la Țibleș. Acest grup de munți nu are altitudini de 2017 m, cît indică Coman, după care este luată stațiunea, iar comuna Ieud se află departe de Țibleș. De altfel după harta lui Coman se poate vedea că el n-a botanizat în golul muntelui Țibleș.

Scleranthus uncinatus Schur. Prin pășuni pe locuri călcate mai mult: în Bran și Picioru Calului.

Thelypteris phegopteris (L.) Slosson. Prin păduri pe Izvorul Nedeei.

Thymus pulegioides L. et ssp. *montanus* (W. et K.) Ronn. Prin pășuni.

Obs. Se șterge din flora Țibleșului speciile: *Cephalanthera rubra* (L.) Rich. și *Campanula grossekii* Heuff.

BEITRÄGE UND PRÄZISIONEN ZUR FLORA VOM CIBLEȘ—GEBIRGE

Zusammenfassung

Der Verfasser macht einen kurzen historischen Überblick über die botanischen Erforschungen in diesem Gebirge. Er gibt einige neue Arten für die Flora des Cibleș—Gebirges, andere wieder waren nicht in der rumänischen „Flora“ verzeichnet, welche hier erwähnt werden. In der Pflanzenverzeichnung wird auch eine neue Form von der Art *Campanula abietina* angegeben.

BIBLIOGRAFIE

1. BAUMARTEN J. CH. G. *Enumeratio stirpium Magno Transsylvaniae Principatui*. Tom I—III Vindobonae, 1816, t. IV, Cibinii, 1845.
2. BORZA AL., *Conspectus florae Romaniae regionumque affinium*. Cluj, 1947.
3. COMAN A., *Enumerarea plantelor vasculare din Maramureșul românesc din herbarul A. Coman*. BGBC. 26 (1946). p. 57—89 și p. 110—130.
4. FEKETE L., BLÁTNY T., *Verbreitung der forstlich wichtigen Bäume und Sträucher im ungarischen Staate*. Semeczbánya, 1914.
5. FUSS M., *Flora Transsylvaniae excursoria*. Cibinii, 1866.
6. MORARIU I., *Vegetația Muntelui Țibleș*. Bul. Soc. rom. de geografie 61 (1962) p. 143—180. București, 1943.
7. MORARIU I., *Vegetația de la „Tău“ din Zagra*. Arh. someșană. Năsăud, 1974, p. 495—500.
8. NYÁRÁDY E. I., *Munții Retezat ca centru genetic de specii și hibrizi de Hieracium*. Intiul Congres al naturaliştilor din România. Cluj, 1930, p. 345—349.
9. FAX F., *Grundzüge der Pflanzenverbreitung in den Karpathen*, I, 1898; II, 1908, Leipzig.

10. PORCIUS FL., *Flora fanerogamă din fostul district al Năsăudului*. Ed. sep. din „Transilvania“, Sibiu, 1881.
11. PORCIUS FL., *Flora din fostul district românesc al Năsăudului în Transilvania*. Discurs de recepție la Academia Română, 15 mai, 1885.
12. PRODAN I., *Flora pentru determinarea și descrierea plantelor ce cresc în România*. Ed. II, Cluj, 1939. Vol. I și II.
13. SCHUR F., *Enumeratio plantarum Transsylvaniae*. Vindobonae, 1866.
14. SIMONKAI L., *Flora Transsylvaniae vasculosae critica*. Budapest, 1887.
15. SOÓ R., *Adatok a Lápos-Radnai havasok flórához*. Bot. Közl. 28, 1931, p. 134—181.
16. * * * *Flora R.P.R. I—X*. București, 1952—1965.
17. * * * *Flora R. S. România. XI—XIII*. București, 1966—1978.
18. * * * *Flora Europaea*. Vol. I—IV. Cambridge at the University Press, 1964—1976.
19. * * * *Flora U.R.S.S. Vol. I—XXX*. Leningrad et Moskva, 1934—1964.